

Δ΄ Σταυροφορία: Η παράδοση και η λεηλασία

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Η είσοδος των σταυροφόρων στην Πόλη και η φυγή των αμάχων

του Θάνου Δασκαλοθανάση

Μια ομάδα ιερέων μαζί με μέλη της φρουράς των Βαράγγων καθώς η Πόλη έχει μείνει ακέφαλη από την ηγεσία της, διαπραγματεύονται με το Βονιφάτιο Μονφερατικό την παράδοση. Τα δυο παλάτια των Βλαχερνών και του Βουκολέοντα καταλαμβάνονται από το Βονιφάτιο και το Βαλδουίνο και η παράδοση και η συγκέντρωση των λάφυρων γίνεται με σχετική τάξη. Η Πόλη όμως παραδίδεται στις άγριες διαθέσεις των Σταυροφόρων...

Η «βασιλίδα των πόλεων», απόρθητη από την εποχή της ίδρυσής της, υποκύπτει για πρώτη φορά στον εχθρό. Φοβερές λεηλασίες και σφαγές ακολουθούν την άλωση της Πόλης. Κύριοι της Κωνσταντινούπολης οι σταυροφόροι και οι συνεργάτες τους Βενετοί, επιβάλλουν το δίκαιο του κατακτητή. Οι σφαγές και η λεηλασία των δημόσιων κτηρίων και των ιδιωτικών κατοικιών ξεπερνούν κάθε προηγούμενο. Άπληστοι και ακόρεστοι οι ιππότες της Δύσης πέφτουν πάνω στα θαυμαστά πλούτη και τους θησαυρούς που είχαν συγκεντρώσει αιώνες πολιτισμού στη Βασιλεύουσα.

Η λεηλασία και απογύμνωση της Κωνσταντινουπόλεως από όλα της τα πλούτη, δεν είχε όμοιο της. Όσοι τολμούν να αντισταθούν σφάζονταν επί τόπου. Δεν έμεινε

παλάτι, αρχοντικό, εκκλησία, μεγάλη ή μικρή, μοναστήρι, χαμοκέλα, που να μην υποστεί λεηλασία. Ιδίως τους προσελκύει ο μυθικός πλούτος της Αγίας Σοφίας. Μπαίνουν μέσα στον Ιερό Ναό με άλογα και μουλάρια που λερώνουν με τις κοπριές τους το μαρμάρινο δάπεδο. Και αρχίζουν να ξηλώνουν και να παίρνουν τα πάντα: από άγια δισκοπότηρα, ευαγγέλια, ιερά άμφια, άγιες εικόνες, την Αγία Τράπεζα, και το ασημένιο εικονοστάσιο του Τέμπλου, αφού προηγουμένως το κάνουν κομμάτια, μανουάλια, πολυκάντηλα. Μάλιστα κατά τη διάρκεια της λεηλασίας, ανεβάζουν μια πόρνη στον πατριαρχικό θρόνο εξευτελίζοντας την Ορθοδοξία.

Ούτε οι τάφοι των Αυτοκρατόρων γλυτώνουν: συλήθηκαν όλοι, ενώ τα λείψανα πετάχτηκαν εδώ κι εκεί. π.χ. το πτώμα του Βασιλείου Β΄ πετάχτηκε έξω και στα χέρια του τοποθέτησαν οι Φράγκοι ειρωνικά μια φλογέρα. Με αφορμή αυτό το γεγονός ο Παλαμάς έγραψε το ποίημα «η φλογέρα του βασιλιά».

Κυρίως όμως καταστρέφονται αναρίθμητα έργα τέχνης. Τόσο της κλασσικής αρχαιότητας (π.χ. αγάλματα του Δια, του Απόλλωνα, των Διόσκουρων, το χάλκινο άγαλμα του Ηρακλή από τον Λύσιππο τον Σικυώνιο, της Άρτεμης, της Ήρας κ.ά. που κοσμούσαν δρόμους, πλατείες και παλάτια της Βασιλεύουσας) όσο και της ρωμαϊκής περιόδου, τα οποία κομματιάζουν για να αφαιρέσουν το χρυσό, το ασήμι και τους πολύτιμους λίθους, ενώ τα κατασκευασμένα από χαλκό τα λιώνουν επί τόπου στα καμίνια για να κόψουν νομίσματα. Τα αρχαία ελληνικά χειρόγραφα καίγονται από τους σταυροφόρους, για να ψήσουν τα κρεατικά τους.

Οι πιο φρικτοί από όλους είναι οι Γάλλοι και οι Φλαμανδοί, ενώ αντιθέτως οι Βενετοί που είναι εξοικειωμένοι με το βυζαντινό πολιτισμό είναι προστατευτικοί έναντι των ηττημένων. Όλα όσα εκλάπηκαν βρίσκονται σήμερα στα μουσεία της Ευρώπης και ιδιαίτερα της Βενετίας, για να δηλώνουν με την παρουσία τους τη μεγαλύτερη ντροπή που διέπραξαν ποτέ χριστιανοί...

Επί τρεις ημέρες οι κάτοικοι της Πόλης, έκπληκτοι και πανικόβλητοι, υπέφεραν τα πάνδεινα. Σταυροφόροι έμπαιναν και έκαναν κατάληψη στα σπίτια τους, ταπεινώνοντας, βασανίζοντας και ανακρίνοντάς τους για να τους αποκαλύψουν πού κρύβουν τα πολύτιμα αντικείμενα. Βασανισμοί, δολοφονίες και βιασμοί από αυτούς που έφεραν στο μπράτσο τους το ιερό σύμβολο του Σταυρού. Πολλοί Βυζαντινοί για να γλιτώσουν προσπαθούν να απομακρυνθούν όπως-όπως από την Πόλη. Επειδή οι σταυροφόροι εισέβαλλαν από τη βόρεια πλευρά και την ακτή του Κεράτιου, οι πρόσφυγες απομακρύνονται από τη νότια πλευρά και βγαίνουν από τη Χρυσή Πύλη.

Όσο για τους ηγέτες των Σταυροφόρων, ακόμα και αν κάποιοι διαφωνούσαν με τα αίσχη των στρατιωτών, δεν τους εμπόδισαν. Για το μόνο που ενδιαφέρθηκαν ήταν να καταλάβουν τα παλάτια και τις πολυτελείς κατοικίες που για πρώτη φορά έβλεπαν στη ζωή τους, και να καταστρώσουν σχέδια για τη μοιρασιά λάφυρων, τίτλων και εδαφών.

Η αποκεφάλιση Βυζαντινού από έναν Σταυροφόρο, εικονογραφημένο μεσαιωνικό χρονικό

Ο αυτόπτης μάρτυρας

Γράφει κι ο Νικήτας Χωνιάτης για την Άλωση της Πόλης:

«Κι έτσι, καθένας είχε πόνο, στα στενά θρήνος και κλάματα, στα τρίστρατα οδυρμοί, στους ναούς ολοφυρμοί, φωνές των ανδρών, κραυγές των γυναικών, απαγωγές, υποδουλώσεις, τραυματισμοί και βιασμοί σωμάτων. (..) Το ίδιο και στις πλατείες, και δεν υπήρχε μέρος ανεξερεύνητο που να δώσει άσυλο σε αυτούς. Χριστέ μου, τι θλίψη και φόβος υπήρχαν τότε στους ανθρώπους (...) Τέτοιες παρανομίες έκαναν οι στρατοί από τη Δύση εναντίον της κληρονομιάς του Χριστού, χωρίς να δείξουν σε κανένα φιλανθρωπία, αλλά γυμνώνοντάς τους όλους από χρήματα και κτήματα, από σπίτια και ρούχα. (...) και το πιο σημαντικό, αυτοί

που πήραν το σταυρό στους ώμους και πολλές φορές ορκίστηκαν σε αυτόν και στα θεία λόγια ότι θα περάσουν δίχως να πειράξουν τις χώρες των Χριστιανών, χωρίς να κοιτάξουν αριστερά ή να εκκλίνουν προς τα δεξιά, αλλά θα οπλιστούν κατά των Σαρακηνών και να βάψουν τα ξίφη τους με το αίμα τους.(...) Οι δε Σαρακηνοί δεν έκαναν έτσι, και φέρθηκαν πολύ φιλόφρωντα και ευγενικά όταν κυρίευσαν την Ιερουσαλήμ. Γιατί ούτε πείραξαν τις γυναίκες των Λατίνων, ούτε τον κενό τάφο του Χριστού έκαναν ομαδικό τάφο,(...) και αφήνοντας όλους να φύγουν με ένα ορισμένο αριθμό χρυσών νομισμάτων και από τον καθένα έπαιρναν μερικά πράγματα αφήνοντας τα υπόλοιπα στους κατόχους τους, ακόμα κι αν αυτά ήταν σαν την άμμο. Κι έτσι φέρθηκε το γένος που μάχονταν το Χριστό [σ.σ: οι Άραβες] προς τους αλλόπιστους Λατίνους, ούτε με ξίφος ούτε με φωτιά ούτε με λιμό ούτε με διωγμούς ούτε με άλλα δεινά. Σε εμάς όμως τα προκάλεσαν αυτά τα παραπάνω οι φιλόχριστοι και ομόδοξοι [σ.σ: οι Δυτικοί της Δ΄ Σταυροφορίας], όπως είπαμε με συντομία, αν και δεν είχαμε κάνει κάποιο αδίκημα».

Ο Γκύντερ του Παιρίς, ένας Κιστερσιανός μοναχός, αφηγείται την ιστορία από την άποψη κάποιου Αββά Μάρτιν, ο οποίος συνόδευσε τους Σταυροφόρους. Γράφει:

<<Ένας υπέρλαμπρος πλούτος από χρυσό και ασήμι, μια μεγαλοπρεπής λάμψη από πετράδια και ρουχισμό, μια μεγαλειώδης αφθονία αγαθών που εμπορεύονται, μια μοναδική σοδειά από καλλιέργειες, σπίτια ανυπέρβλητης ομορφιάς με απaráμιλλες ανέσεις κάθε είδους (...) οι φτωχοί και ξένοι προς την πόλη Σταυροφόροι μεταμορφώθηκαν ξαφνικά σε πλούσιους πολίτες >>.

Ο Γοδεφρείδος Βιλλεαρδουίνος, που συμμετείχε στη πολιορκία, στο έργο <<Χρονικό της Κατάκτησης της Κωνσταντινούπολης>> γράφει...

«Εκείνη τη νύχτα [σ.σ: 12 προς 13 Απριλίου 1204], μπροστά στο στρατόπεδο του Βονιφάτιου του Μονφερατικού, δεν ξέρω ποιοι άνθρωποι, που φοβόντουσαν μην τους επιτεθούν οι Έλληνες, βάλανε φωτιά στο χώρο ανάμεσα σε αυτούς και στους Έλληνες. Και η πόλη άρχισε να αρπάζει φωτιά και να καίγεται πολύ άσχημα, και καιγόταν όλη εκείνη τη νύχτα και την άλλη μέρα μέχρι το απόγευμα. Και τούτη ήταν η τρίτη πυρκαγιά στην Κωνσταντινούπολη από τότε που ήρθαν οι Φράγκοι στην χώρα. Και υπήρχαν περισσότερα καμένα σπίτια από όσα υπήρχαν στις τρεις πιο μεγάλες πόλεις του βασιλείου της Γαλλίας.

Και τα λάφυρα ήταν τόσα πολλά που κανείς δεν ήξερε να πει πόσα, χρυσάφι, και ασήμι και σκεύη και πολύτιμα πετράδια και μετάξια και γούνινα φορέματα από γκρίζο σκίουρο και από ερμίνα, και όλα τα ακριβά πράγματα που βρέθηκαν ποτέ στη γη. Και δίνει βέβαιη μαρτυρία ο Γοδεφρείδος ο Μαρεσάλης της Καμπανίας, αληθινά και έχοντας σωστά τα λογικά του, πως από τότε που χτίστηκε ο κόσμος δεν πάρθηκαν τόσα λάφυρα από μια μόνο πόλη.

Ο μαρκήσιος Βονιφάτιος του Μονφερράτου προχώρησε κατά μήκος της ακτής προς το παλάτι του Βουκολέοντα. Και σαν έφτασε εκεί, του το παρέδωσαν, για να σώσουν τη ζωή τους, εκείνοι που ήταν μέσα. Εκεί βρήκε τις περισσότερες από τις πιο σπουδαίες κυρίες όλου του κόσμου, που είχαν καταφύγει στο κάστρο. Εκεί βρισκόταν η αδελφή του βασιλιά της Γαλλίας, που ήταν κάποτε αυτοκράτειρα [Αγνή, κόρη του Λουδοβίκου Ζ΄], και η αδελφή του βασιλιά της Ουγγαρίας που ήταν κι αυτή αυτοκράτειρα, και πολλές σπουδαίες κυρίες. Για το θησαυρό που βρισκόταν σε εκείνο το παλάτι, δε πρέπει καθόλου να μιλάμε. Γιατί υπήρχαν τόσα που δεν έχουν ούτε τέλος ούτε αριθμό.

Ο καθένας πήρε για να μείνει όποιο σπίτι ήθελε, και υπήρχαν πολλά. Και έπρεπε να δοξάσουν πολύ τον Κύριο Ημών, γιατί δεν είχαν πάνω από είκοσι χιλιάδες οπλισμένους ανθρώπους ανάμεσά τους και με τη βοήθεια του Θεού νίκησαν τετρακόσιες χιλιάδες ανθρώπους ή και περισσότερους, και μάλιστα μέσα στην πιο ισχυρή πόλη που υπήρξε σε όλον τον κόσμο, που ήταν μεγάλη πόλη, και η πιο καλά οχυρωμένη. »

Πηγή: vizantinaistorika.blogspot.gr